

Úspěchy a neúspěchy Lisabonské strategie a jejich odraz v prioritách, cílech a opatřeních současné strategie Evropa 2020

PhDr. Jiří Malý, Ph.D.

ředitel Institutu evropské integrace, NEWTON College, a. s.

Vědeckopopularizační seminář
**Vyhodnocení Lisabonské strategie:
vliv na konkurenceschopnost EU a členských států**

Brno, 6. května 2011

Tento seminář je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Hodnocení Lisabonské strategie

Hodnocení Lisabonské strategie (podle Evropské komise, 2010)

- Lisabonská strategie přinesla řadu pozitivních efektů, avšak nepodařilo se splnit její hlavní cíle
- Lisabonská strategie nastolila agendu v oblastech podpory výzkumu, vývoje a inovací, investic do lidského kapitálu, modernizace trhu práce a zlepšení podnikatelského prostředí, to však mnohdy nestačilo k dosažení reálného pokroku
- EU není v roce 2010 ani nejkonkurenceschopnější, ani nejdynamičtější ekonomika světa
- pokrok při zvyšování míry zaměstnanosti v EU, avšak nedosažení cíle, zhoršení v průběhu krize (v roce 2009 činila v průměru EU celková míra zaměstnanosti 64,6 % ve věkové skupině 15-64 let a 69,1 % ve věkové skupině 20-64 let, míra zaměstnanosti žen 58,6 % ve věkové skupině 15-64 let a 62,5 % ve věkové skupině 20-64 let)
- téměř žádný pokrok při zvyšování výdajů na výzkum a vývoj v EU (nepatrný nárůst z 1,85 % HDP v roce 2000 na 1,9 % HDP v roce 2008)
- pokrok ve fiskální konsolidaci vytvořil prostor pro protikrizový fiskální stimul, což však předchozí fiskální konsolidaci znehodnotilo (v roce 2009 rychlý nárůst schodku veřejných rozpočtů na 6,8 % HDP a veřejného dluhu na 74,4 % HDP v průměru EU)

Hodnocení Lisabonské strategie

Hodnocení Lisabonské strategie (podle Evropské komise, 2010)

- eurozóna přispěla k udržení makroekonomické stability v období krize především v těch členských zemích, které i před krizí měly stabilnější a zdravější ekonomiky, země s většími ekonomickými nerovnováhami před krizí vnesly do eurozóny v době krize nežádoucí turbulence a problémy
- Lisabonská strategie podcenila význam vzájemné závislosti ekonomik členských zemí v úzce integrované eurozóně, rozdíly v rozsahu a tempu provádění Lisabonské strategie mezi různými zeměmi měly podíl na vzniku pnutí uvnitř eurozóny
- Lisabonská strategie se nezaměřovala na kritické oblasti, které hrály zásadní roli při vzniku krize, jako je dohled nad finančními trhy, sledování a vyhodnocování systémového rizika na finančních trzích, vznik spekulativních bublin (například na trzích s nemovitostmi), konzumní způsob života spojený s nadměrným poskytováním úvěrů nebo nárůst schodků běžného účtu platební bilance
- Lisabonská strategie se více orientovala na to, jak EU připravit na globalizaci, místo toho, aby sama načrtla podobu globalizace
- při pohledu zpět na celé období realizace Lisabonské strategie je patrné, že svět prošel změnami, kterých bylo více a které proběhly jinak, než při vzniku Lisabonské strategie předvíдали analytici a tvůrci politik

Hodnocení Lisabonské strategie

Celkové posouzení Lisabonské strategie z hlediska proběhuvší krize

- Lisabonská strategie se nevěnovala klíčovým problémům, které sehrály hlavní roli při vzniku globální krize
- Lisabonská strategie svým zaměřením na podporu dynamického ekonomického růstu, deregulace a liberalizaci ekonomik členských zemí EU obsahovala nebo mohla podporovat přijímání některých opatření, která mohla přispívat k vytváření prostředí náchylnějšího ke vzniku krize

Hodnocení úspěchů a neúspěchů při realizaci Lisabonské strategie bylo využito při formulaci nové strategie Evropa 2020

- strategie Evropa 2020 je doplněna o nové oblasti, kterým se Lisabonská strategie nevěnovala nebo se jich dotýkala jen okrajově
- některé cíle Lisabonské strategie, které se nepodařilo naplnit, které však byly zároveň vyhodnoceny jako žádoucí, strategie Evropa 2020 přejímá nebo dále rozvíjí
- některé cíle a opatření Lisabonské strategie, které se ukázaly jako sporné nebo rizikové, již strategie Evropa 2020 neobsahuje (např. důraz na co nejrychlejší ekonomický růst, liberalizace finančního trhu)

Strategie Evropa 2020

Strategie Evropa 2020

Hodnocení ekonomiky Evropské unie

Slabé stránky ekonomiky EU:

- krize zcela znehodnotila výsledky ekonomického růstu a zvyšování počtu pracovních míst v posledním desetiletí (v roce 2009 pokles reálného HDP o 4 % a 23 milionů nezaměstnaných v EU)
- růstový potenciál EU během krize poklesl na polovinu
- krize významně zkomplikovala cesty k dosažení ekonomického růstu v budoucnosti, zejména kvůli silnému zasažení finančního systému
- krize zmařila předchozí období fiskální konsolidace (v roce 2009 schodek veřejných rozpočtů 6,8 % HDP a veřejný dluh 74,4 % HDP v průměru EU)
- již před krizí nižší úroveň ekonomického růstu a méně dynamické podnikatelské prostředí v EU než u hlavních hospodářských partnerů
- nedostatečné investice do výzkumu, vývoje a inovací
- stále nedostatečná míra zaměstnanosti navzdory jejímu nárůstu v posledním desetiletí
- pracovní doba v EU o 10 % kratší než v USA a Japonsku
- prohloubení problému stárnutí populace, zatížení sociálních systémů v EU

Strategie Evropa 2020

Strategie Evropa 2020

Hodnocení ekonomiky Evropské unie

Slabé stránky ekonomiky EU:

- sílící konkurence velkých rozvíjejících se ekonomik (jako Čína a Indie), jejich rostoucí ekonomická a politická moc
- slabost světového finančního systému v důsledku krize

Silné stránky ekonomiky EU:

- propojenost ekonomik členů EU, vnitřní trh, jednotná měna
- možnost společného postupu EU jako celku v globálním prostředí
- v minulosti dosažené ekonomické výsledky
- snaha o dosahování hospodářské, sociální a územní soudržnosti

Výrazná převaha slabých stránek nad silnými

- mezi silnými stránkami pouze ekonomické výsledky z minulosti, propojenost členských zemí, pokrok v integraci
- mezi slabými stránkami problémy přetrvávající z předkrizového období, v minulosti dosažený pokrok znehodnocený krizí, problémy nově způsobené či odhalené krizí, ekonomický výhled

Hodnocení ekonomiky EU podle strategie Evropa 2020 výrazně horší oproti Lisabonské strategii, silně ovlivněno negativními dopady krize

Strategie Evropa 2020

Strategie Evropa 2020

Dlouhodobé priority, cíle a opatření (do roku 2020)

Základní cíl:

- stanovit vizi evropského sociálně tržního hospodářství pro 21. století

Priority:

- inteligentní růst, tj. rozvoj ekonomiky založené na znalostech a inovacích
- udržitelný růst, tj. podpora konkurenceschopnější a ekologičtější ekonomiky méně náročné na zdroje
- růst podporující začlenění, tj. podpora ekonomiky s vysokou zaměstnaností a hospodářskou, sociální a územní soudržností

5 kvantifikovaných hlavních cílů (do roku 2020):

- zvýšit v průměru EU celkovou míru zaměstnanosti osob ve věku 20-64 let z počátečních 69 % na alespoň 75 %
- zvýšit investice do výzkumu a vývoje na 3 % HDP Evropské unie
- snížit podíl dětí s předčasně ukončenou školní docházkou z počátečních 15 % pod 10 % a zvýšit podíl osob ve věku 30-34 let s dosaženým terciárním vzděláním z počátečních 31 % na alespoň 40 %
- snížit počet obyvatel EU žijících pod vnitrostátní hranicí chudoby o 20 milionů, tj. o 25 %
- v oblasti energetiky a ochrany klimatu dosáhnout cíle 20-20-20

Strategie Evropa 2020

Strategie Evropa 2020

Dlouhodobé priority, cíle a opatření (do roku 2020)

Dlouhodobá opatření k dosažení základního cíle, priorit a hlavních cílů

➤ rozčleněna do 7 stěžejních iniciativ:

- Unie inovací
- Mládež v pohybu
- Digitální program pro Evropu
- Evropa méně náročná na zdroje
- Průmyslová politika pro éru globalizace
- Program pro nové dovednosti a pracovní místa
- Evropská platforma pro boj proti chudobě

Dlouhodobé priority a cíle – opět ambicióznější, do značné míry navazují na Lisabonskou strategii, důraz na kvalitu růstu, ekonomický růst jako prostředek k dosažení dalších cílů v sociální a environmentální oblasti

Strategie Evropa 2020

Strategie Evropa 2020

Krátkodobá a střednědobá opatření k řešení a prevenci krizí

➤ rozčleněna do 4 hlavních oblastí:

1. Určit věrohodnou strategii překonání krize
 - ukončovat dočasná stimulační fiskální opatření a podporu finančního sektoru, až bude mít hospodářské oživení pevný základ a bude obnovena finanční stabilita, proces ukončování dočasných protikrizových opatření koordinovat na evropské úrovni
 - brzy ukončit režimy sektorové podpory, protože značně zatěžují rozpočet, splnily svůj účel a mají deformující vliv na jednotný trh, následně obnovit dodržování pravidel poskytování státní podpory
2. Reforma finančního systému
 - provést schválené reformy dohledu nad finančním sektorem
 - vyplnit mezery v právních předpisech, posílit transparentnost, stabilitu a odpovědnost, zejména u derivátů a tržní infrastruktury
 - posílit obezřetnostní a účetní pravidla a ochranu spotřebitelů prostřednictvím jednotných evropských pravidel
 - odstranit nedostatky v oblasti zjišťování a řízení rizik
 - zahájit politiku umožňující v budoucnu lépe předcházet eventuální finanční krizi, případně ji lépe zvládat, přezkoumat dostatečnost příspěvků finančního sektoru k řešení krizí

Strategie Evropa 2020

Strategie Evropa 2020

Krátkodobá a střednědobá opatření k řešení a prevenci krizí

➤ rozčleněna do 4 hlavních oblastí:

3. Rozpočtová konsolidace pro dlouhodobý růst
 - po ukončení dočasných stimulačních fiskálních opatření provést reformy podporující udržitelnost veřejných financí, snížit rozpočtové schodky pod 3 % HDP zpravidla do roku 2013
 - v případě reforem příjmové strany rozpočtu přesunout daňové zatížení z pracovní síly na energetické a ekologické zdanění
 - provést reformy systémů důchodové a zdravotní péče, sociálního zabezpečení a vzdělávacího systému
4. Koordinace v rámci hospodářské a měnové unie
 - vytvořit rámec pro podrobnější a širší rozpočtový a ekonomický dohled v zemích eurozóny k posílení rozpočtové kázně a k prevenci a řešení makroekonomických nerovnováh
 - vytvořit rámec pro řešení bezprostředních ohrožení finanční stability eurozóny jako celku

Krátkodobá a střednědobá opatření – reakce na příčiny a důsledky krize, některá však navazují na Lisabonskou strategii (koordinace makroekonomických politik, fiskální konsolidace a udržitelnost veřejných financí)

Hodnocení strategie Evropa 2020

Strategie Evropa 2020

Porovnání dlouhodobých priorit a cílů s opatřeními k překonání krize

- v některých případech a za určitých podmínek se jejich naplňování nemusí vzájemně doplňovat, ale vylučovat
- nutnost fiskální konsolidace po ukončení stimulačních protikrizových programů může být v rozporu s potřebou výdajů na dlouhodobé priority a cíle strategie Evropa 2020, mezi něž náleží podpora
 - výzkumu, vývoje a inovací
 - vzdělávání
 - zaměstnanosti
 - sociálního začleňování
 - hospodářské, sociální a území soudržnosti
 - ekologičtější ekonomiky
- plnění dlouhodobých priorit a cílů závisí na rychlosti překonání krize a schopnosti nastartovat dostatečně dynamický ekonomický růst v EU
- hledají se nové zdroje ekonomického růstu, když selhal model růstu stimulovaného nadměrnou likviditou či vysokou spotřebou podporovanou nadměrným poskytováním úvěrů

Hodnocení strategie Evropa 2020

Strategie Evropa 2020

Porovnání dlouhodobých priorit a cílů s opatřeními k překonání krize

- strategie Evropa 2020 nachází nové zdroje ekonomického růstu v postupu k ekologičtější ekonomice a v rozvoji ekonomiky založené na znalostech a inovacích
- není jasné, nakolik budou moci být tyto nové zdroje ekonomického růstu podpořeny z veřejných rozpočtů, protože ty jsou vyčerpány sanací finančního sektoru, podporou některých výrobních odvětví a dalšími stimulačními protikrizovými opatřeními
- rychlost překonání důsledků krize v EU nezávisí jen na opatřeních uplatňovaných v rámci Evropské unie, ale i na opatřeních přijímaných dalšími velkými ekonomikami světa a na ekonomickém vývoji mimo EU
- jestliže se zhorší ekonomický výhled jiných velkých ekonomik světa a zvýší se rizika na globálních trzích, může to prodloužit cestu z krize i v členských zemích EU
- taková situace by však dále komplikovala vyhlídky na dosažení dlouhodobých cílů strategie Evropa 2020

Hodnocení strategie Evropa 2020

Bude strategie Evropa 2020 úspěšnější než Lisabonská strategie?

Bude strategie Evropa 2020 přínosem k řešení a prevenci krizí?

- Na tyto otázky odpoví až budoucnost
- Na cestě k realizaci strategie Evropa 2020 stojí řada překážek a rizik, z nichž mnohé leží mimo dosah vlivu Evropské unie a jejích členských států

Děkuji za pozornost